

# **FINANCOVANIE A HOSPODÁRENIE ROZPOČTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ**

# **FINANCOVANIE A HOSPODÁRENIE ROZPOČTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ**

## **Abstrakt**

MÁŽÁROVÁ, Hajnalka: Financovanie a hospodárenie rozpočtových organizácií. Dolný Štál : PC CENTER, 4/2010. 17 s.

Cieľom práce je uviesť hospodárenie a financovanie rozpočtových organizácií, s aplikáciou na vybranú organizáciu.

V teoretických kapitolách sa vymedzia základné pojmy v rámci zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov ale tiež uvádzame charakteristiky a vysvetlenia z odbornej literatúry.

### **Kľúčové slová:**

Rozpočet. Rozpočtová organizácia. Rozpočtové pravidlá. Financovanie v rozpočtových organizáciách. Hospodárenie v rozpočtových organizáciách.

## **Abstract**

MÁŽÁROVÁ, Hajnalka: *Financing and financial management organizations*. Štál : PC CENTER, 4/ 2010. 17 s.

The thesis is to bring management and financing of budget organizations, with application to the selected organization.

The theoretical chapters define the basic concepts in the context of the budgetary rules for public administration and on amendments to certain laws but also show descriptions and explanations of the literature.

### **Keywords:**

Budget. Budget Organization. Budgetary rules. Financing the budget organizations. Financial management in organizations.

# **OBSAH**

|                                                                            |           |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Zoznam skratiek.....</b>                                                | <b>6</b>  |
| <b>Úvod.....</b>                                                           | <b>7</b>  |
| <b>1 Štátny rozpočet a rozpočtová organizácia .....</b>                    | <b>8</b>  |
| 1.1 Definícia, zriaďovanie a zrušenie rozpočtových organizácií .....       | 8         |
| 1.2 Práva a povinnosti rozpočtových organizácií.....                       | 11        |
| <b>2 Rozpočtové pravidlá a rozpočtová klasifikácia v organizácii .....</b> | <b>13</b> |
| 2.1 Rozpočtové pravidlá .....                                              | 14        |
| <b>Zoznam použitej literatúry .....</b>                                    | <b>16</b> |

## **Zoznam skratiek**

|     |                     |
|-----|---------------------|
| SR  | Slovenská republika |
| VÚC | Vyšší územný celok  |

## Úvod

Rozpočtová organizácia je, podľa zákona č. 523/2004 Z. z., právnická osoba štátu, obce alebo vyššieho územného celku, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami zapojená na štátny rozpočet, rozpočet obce alebo na rozpočet vyššieho územného celku.

Uvedený zákon, tzv. zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje rozpočet sektora verejnej správy, osobitne štátny rozpočet, vzájomné finančné a s nimi súvisiace vzťahy v rámci verejnej správy a tieto vzťahy k ostatným subjektom.

Podľa § 3 zákona č. 523/2004 Z. z. na subjekty verejnej správy, ktorými sú obce, vyššie územné celky a nimi zriadené rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie sa vzťahuje tento zákon, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

Štátny rozpočet je dôležitá časť verejných financií, ale tiež strategický nástroj ekonomického riadenia, teda významný nástroj v rukách štátu na zasahovanie do ekonomiky.

Cieľom práce je uviesť hospodárenie a financovanie rozpočtových organizácií, s aplikáciou na vybranú organizáciu – strednú školu. Bakalárska práca je aj teoretického ale aj empirického charakteru.

V prvých kapitolách sa vymedzia základné pojmy súvisiace s rozpočtovými organizáciami v rámci zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov ale tiež uvádzame charakteristiky a vysvetlenia z odbornej literatúry.

Pri spracovaní bakalárskej práce sme vychádzali z praxe a odbornej literatúry, ale tiež z legislatívy platnej na území Slovenska. Práca je venovaná študentom ekonomického odboru, pričom prácu považujeme za značný prínos aj pre odborníkov.

# **1 Štátny rozpočet a rozpočtová organizácia**

Najprv by sme chceli vymedziť základné pojmy súvisiace s rozpočtovými organizáciami v rámci legislatívy platnej na území SR.

Rozpočet je finančný plán, v ktorom sa porovnávajú všetky predpokladané príjmy a výdavky za určité časové obdobie, spravidla za rok (môže byť aj týždeň, mesiac, štvrtrok atď.). (Beličková a kol., 2005)

Rozpočtová organizácia je právnická osoba štátu, obce alebo vyššieho územného celku. Rozpočtové organizácie sú všetky štátne orgány s výnimkou štátnych orgánov, ktoré sú organizáciami podľa § 21 ods. 2. zákona č. 523/2004 Z. z.

Zákon č. 523/ 2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje rozpočet sektora verejnej správy, osobitne štátny rozpočet, vzájomné finančné a s nimi súvisiace vzťahy v rámci verejnej správy a tieto vzťahy k ostatným subjektom. Uvedený zákon upravuje tiež rozpočtový proces, pravidlá rozpočtového hospodárenia, funkciu a zostavovanie záverečného účtu verejnej správy a štátneho záverečného účtu. Ďalej upravuje aj postavenie Ministerstva financií Slovenskej republiky, ďalších ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy a iných právnických osôb verejnej správy v rozpočtovom procese. V neposlednom rade upravuje aj zriaďovanie rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií a hospodárenie rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií.

Podľa § 3 zákona č. 523/2004 Z. z. na subjekty verejnej správy, ktorými sú obce, vyššie územné celky a nimi zriadené rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie sa vzťahuje tento zákon, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

## **1.1 Definícia, zriaďovanie a zrušenie rozpočtových organizácií**

Rozpočtová organizácia je právnická osoba štátu, obce alebo vyššieho územného celku, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami zapojená na štátny rozpočet, rozpočet obce alebo na rozpočet vyššieho územného celku. (§ 21 zákona č. 523/2004 Z. z.)

Podľa § 2 zákona č. 567/1992 Z. z. štátny rozpočet je základným ekonomickým nástrojom finančnej politiky. Finančné hospodárenie Slovenskej republiky sa spravuje jej štátnym rozpočtom, ktorý sa zostavuje na každý rozpočtový rok. (Zákon č. 567/1992 Z. z.)

Štátny rozpočet<sup>1</sup> je dôležitá časť verejných financií, ale tiež strategický nástroj ekonomického riadenia, teda významný nástroj v rukách štátu na zasahovanie do ekonomiky. Vždy je však rozhodujúce hľadisko, podľa ktorého sa vymedzuje. Môžeme hovoriť:

- ako o nástroji
- ako o bilancii príjmov a výdavkov alebo finančnom pláne
- ako o ekonomickom vzťahu
- ako o základnom operatívnom programe vlády
- ako o centralizovanom peňažnom fonde alebo o centralizovanom štátnorozpočtovom fonde peňažných prostriedkov
- ako o špecifickej forme rozdeľovania a znovurozdeľovania
- ako ho jednotlivé teórie o štátnom rozpočte ponímajú
- ako vnímame jeho podstatu, podstatou štátneho rozpočtu sú peňažné vzťahy v existujúcom peňažnom hospodárstve daného štátu. (Beličková a kol., 2005)

Ako uvádza § 21 ods. 3 zákona č. 523/2004 Z. z., rozpočtové organizácie možno zriadiť na plnenie úloh štátu, obce alebo vyššieho územného celku vyplývajúcich z osobitných predpisov. Rozpočtové organizácie nemožno zriadiť na výkon rozhodovacích právomocí, ktoré pre zriaďovateľa vyplývajú z osobitných predpisov.

Rozpočtovú organizáciu možno zriadiť:

- zákonom,
- rozhodnutím zriaďovateľa, ktorým je ústredný orgán štátnej správy, ak osobitný predpis neustanovuje. (§ 21 ods. 5 zákona č. 523/2004 Z. z.)

---

<sup>1</sup> Vznik štátneho rozpočtu ako subjektu štátnej regulácie rozvinutej trhovej spoločnosti sa spája s kapitalistickou spoločnosťou, keď štát začínal anticyklicky usmerňovať priemyselný cyklus a preberala na seba zodpovednosť za ekonomický vývoj. Vznikol asi pred 300 rokmi na prelome 17. a 18. Storočia, a aby mohol existovať, musia byť splnené 2 požiadavky – musí existovať štát a musí existovať peňažné hospodárstvo. (Beličková a kol., 2005)

Zriaďovateľ môže zriadiť na plnenie svojich úloh v rozsahu svojej pôsobnosti rozpočtovú organizáciu len s predchádzajúcim písomným súhlasom ministerstva financií od prvého dňa nasledujúceho rozpočtového roka. V odôvodnených prípadoch môže minister financií povoliť iný termín. K žiadosti o písomný súhlas je zriaďovateľ povinný doložiť hlavne návrh zriaďovacej listiny, návrh rozpočtu organizácie, musí uviesť a zdôvodniť predpokladané finančné dôsledky na štátny rozpočet, nielen na bežný rok, ale aj na nasledujúce tri rozpočtové roky. Predchádzajúci písomný súhlas ministerstva financií, ako aj povolenie iného termínu ministrom financií sa nevyžaduje, ak je zriaďovateľom obec alebo vyšší územný celok, alebo ak sa zriaďuje osobitným zákonom.

Zriaďovateľ vydá o zriadení rozpočtovej organizácie alebo príspevkovej organizácie zriaďovaciu listinu. Zriaďovacia listina rozpočtovej organizácie a príspevkovej organizácie obsahuje:

- označenie zriaďovateľa,
- názov rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie vylučujúci možnosť zámieny s názvom iných právnických osôb, jej sídlo a identifikačné číslo,
- formu hospodárenia,
- dátum zriadenia rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie,
- vymedzenie predmetu činnosti,
- označenie štatutárneho orgánu,
- vecné a finančné vymedzenie majetku, ktorý rozpočtová alebo príspevková organizácia spravuje,
- určenie doby, na ktorú sa rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriaďuje.

Rozpočtové organizácie zriadené rozhodnutím zriaďovateľa (ktorým je ústredný orgán štátnej správy) možno zrušiť, meniť ich podriadenosť alebo spôsob financovania z rozpočtovej na príspevkovú organizáciu alebo z príspevkovej na rozpočtovú rozhodnutím zriaďovateľa od 1. dňa nasledujúceho rozpočtového roka po predchádzajúcom písomnom súhlase ministerstva financií. V odôvodnených prípadoch môže minister financií povoliť iný termín. Písomný súhlas ministerstva financií, ako aj povolenie iného termínu sa nevyžaduje, ak táto organizácia je zriadená osobitným zákonom, alebo ak jej zriaďovateľom je obec alebo vyšší územný celok. Pri zmene podriadenosti vydávajú

rozhodnutie obaja zriaďovatelia tak, aby k zmene podriadenosti došlo k tomu istému dňu. Pri zmene podriadenosti a zmene spôsobu financovania je zriaďovateľ povinný zmeniť zriaďovaciu listinu.

Ak k zániku dochádza rozdelením, zlúčením alebo splynutím, zriaďovateľ určí v rozhodnutí termín, vecné a finančné vymedzenie majetku, práva a záväzky, ktoré prechádzajú na právneho nástupcu. Právnym nástupcom môže byť len rozpočtová alebo príspevková organizácia.

Ak zaniká organizácia zrušením bez právneho nástupcu, práva a povinnosti prechádzajú dňom zrušenia na zriaďovateľa, ak osobitný zákon neustanoví inak.

Zriaďovateľ s výnimkou obce a vyššieho územného celku je povinný do 7 dní oznámiť ministerstvu financií prostredníctvom príslušného správcu rozpočtovej kapitoly zriadenie, zrušenie, zmenu podriadenosti alebo spôsobu financovania rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie.

## **1.2 Práva a povinnosti rozpočtových organizácií**

Rozpočtová organizácia poskytuje svoje výkony odplatne v súlade s osobitným predpisom. Štátne rozpočtové organizácie si navzájom poskytujú výkony vo svojej pôsobnosti bezplatne. Rozpočtové organizácie zriadené obcou, ak o tom rozhodne obecné zastupiteľstvo tejto obce a rozpočtové organizácie zriadené vyšším územným celkom, ak o tom rozhodne zastupiteľstvo tohto vyššieho územného celku.

Rozpočtová organizácia nie je oprávnená ručiť za zaplatenie zmenky, vystavovať, nadobúdať a prijímať zmenky. Výnimkou je rozpočtová organizácia, ktorou je ministerstvo financií pri správe štátneho dlhu a pri správe štátnych záruk podľa osobitného zákona. Iné cenné papiere môžu nadobúdať a vydávať alebo prevziať záruku za splatenie ich menovitej hodnoty alebo splatenie výnosu, len ak tak ustanovuje tento zákon alebo osobitný zákon.

Ak ide o úhrady výdavkov z prostriedkov štátneho rozpočtu, rozpočtu obce alebo rozpočtu vyššieho územného celku za mesiac december, ktoré sa uskutočnia v januári nasledujúceho rozpočtového roka, môže rozpočtová organizácia previesť na účet cudzích prostriedkov výdavky, a to na:

výplatu miezd, platov, služobných príjmov a ostatných osobných vyrovnaní vrátane náhrad platov a miezd a cestovného vyplácaného súčasne s platom, so mzdou, výplatu odmien vyplácaných na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a výplatu pracovných odmien odsúdených, ostatné peňažné nároky zamestnancov z pracovnoprávných vzťahov alebo z obdobných právnych vzťahov, ktoré sa vyplácajú spolu so mzdou,

odvod poistného a príspevkov do poistných fondov z platov a miezd

odvod poistného a príspevkov za osoby, za ktoré poistné a príspevok platí štát,

úhrady dávok sociálnej pomoci, peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia a na úhrady dávok podľa osobitných predpisov.

Rozpočtová organizácia ako nájomca alebo vypožičiavateľ môže použiť kapitálové výdavky na technické zhodnotenie prenájatého majetku alebo majetku vo výpožičke, ak doba nájmu alebo výpožičky trvá aspoň 4 roky od vynaloženia takéhoto výdavku.

Rozpočtová organizácia, ktorou je ministerstvo financií, môže prijímať alebo poskytovať úvery, pôžičky a vstupovať do úverových alebo pôžičkových vzťahov ako ručiteľ, ak koná podľa osobitného predpisu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok. Rozpočtová organizácia, ktorou je Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, môže poskytovať pôžičky podľa osobitného predpisu.

Rozpočtová organizácia môže použiť prostriedky svojho rozpočtu na platenie členského príspevku len so súhlasom zriaďovateľa. Súhlas sa nevyžaduje, ak je zriaďovateľom ministerstvo financií.

Rozpočtové organizácie vedú účtovníctvo, zostavujú a predkladajú účtovnú závierku. Štátne rozpočtové organizácie sú povinné na žiadosť ministerstva financií alebo správcu kapitoly predložiť aj ďalšie údaje z účtovníctva.

Rozpočtová organizácia nemôže tvoriť osobitné fondy, iba ak tak ustanoví osobitný predpis. Príspevková organizácia tvorí fond reprodukcie a rezervný fond. Zostatky osobitných fondov koncom roka neprepadajú.

## **2 Rozpočtové pravidlá a rozpočtová klasifikácia v organizácii**

Rozpočtová organizácia podľa Beličkovej a kolektívu (2005) hospodári s rozpočtovými prostriedkami a s prostriedkami prijatými od iných subjektov, zostavuje si svoj rozpočet príjmov a výdavkov, pritom sa riadi záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu určenými zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a zriaďovateľom.

V zmysle zákona č. 523/2004 Z. z. rozpočtová organizácia hospodári samostatne podľa schváleného rozpočtu s prostriedkami, ktoré jej určí zriaďovateľ v rámci svojho rozpočtu.

Z uvedeného vyplýva, že rozpočtová organizácia pri zostavovaní rozpočtu príjmov a výdavkov rozpočtová organizácia sa riadi:

záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu určenými zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok  
zriaďovateľom.

Účelovo určené peňažné dary sa použijú v súlade s ich určením.

Rozpočtová organizácia je oprávnená prekročiť rozpočtový limit výdavkov o prostriedky prijaté od iných subjektov na základe darovacej zmluvy, zmluvy o združení, formou dotácie alebo grantu, získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, z poistného plnenia zo zmluvného poistenia alebo zo zákonného poistenia, z úhrad stravy od fyzickej alebo právnickej osoby podľa osobitného predpisu, od úradu práce, sociálnych vecí a rodiny podľa osobitného predpisu, od účastníkov konania o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim, od rodičov, iných osôb, ktorí majú voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť, alebo žiakov na úhradu niektorých nákladov.

Prostriedky podľa prvých dvoch odrážok vedie rozpočtová organizácia na samostatnom mimorozpočtovom účte. Pri použití ich odvedie na osobitný príjmový účet pre doplnkové zdroje a výdavky realizuje zo svojho výdavkového účtu s výnimkou prostriedkov poskytnutých zo zahraničia v cudzej mene určené na platby v cudzej mene v tuzemsku alebo do zahraničia, ktoré vedie rozpočtová organizácia na osobitnom účte, z ktorého realizuje platby.

Príspevky od zákonného zástupcu na úhradu stravy a úhrady stravy od iných stravníkov v zariadeniach školského stravovania môže viesť rozpočtová organizácia na bežnom účte, z ktorého priamo uhrádza výdavky súvisiace so stravovaním v týchto zariadeniach.

## 2.1 Rozpočtové pravidlá

Rozpočtové pravidlá vychádzajú z rozpočtových zásad. Predstavujú konkrétne pravidlá zostavovania a používania rozpočtu na všetkých úrovniach verejnej správy.

Rozoznávame nasledovné rozpočtové pravidlá:

- 1) Verejnej správy
- 2) Územnej samosprávy.

Rozpočtová klasifikácia má zabezpečiť jednotnosť verejných rozpočtov tým, že je rovnaká pre všetky verejné rozpočty. Závazne sa musí dodržiavať na strane príjmov a výdavkov. (Beličková a kol., 2005)

V dostupnej literatúre sa uvádzajú rozpočtové zásady, medzi ktoré sa zaraďujú:

- zásada úplnosti: spočíva v tom, že sa v štátnom rozpočte majú prejavovať všetky finančné operácie vlády a centrálnych inštitúcií
- zásada jednotnosti: všetky príjmy a výdavky sú zachytené v jednom dokumente, jednotným spôsobom
- zásada rozpočtovej plurality: je ním označovaný vo finančnej teórii systém niekoľkých čiastkových rozpočtov uplatňovaný v podmienkach decentralizácie sústavy verejných rozpočtov
- zásada reálnosti: má zabrániť skresľovaniu údajov v rozpočte
- zásada každoročného zostavovania a schvaľovania rozpočtu: jednoročné obdobie umožňuje lepší prehľad o štruktúre príjmov a výdavkov
- zásada vyrovnanosti rozpočtu: to je tzv. zlaté pravidlo rozpočtovej politiky, výdavky by sa mali vyrovnávať s príjmami

- zásada publicity, zverejnenia, verejnosti, transparentnosti: zabránenie tajnému hospodáreniu
- zásada prehľadnosti: logicky sú zaradené a rozdelené príjmy a výdavky, čo umožňuje dosiahnuť prehľad. (Beličková a kol., 2005)

Rozpočtová klasifikácia je nasledovná:

- druhová: označuje druh rozpočtu, ktorý je súčasťou rozpočtu sektora verejnej správy
- organizačná: umožňuje identifikáciu rozpočtových operácií podľa kapitol štátneho rozpočtu a subjektov verejnej správ
- ekonomická: triedi rovnorodé druhy príjmov a výdavkov na hlavné kategórie, kategórie, položky a podpoložky a umožňuje identifikáciu
- funkčná.

## Zoznam použitej literatúry

1. BELIČKOVÁ, K. a kol. Verejné rozpočty. Bratislava: Ekonóm, 2005. 312 s. ISBN 80-225-2077-2
2. BEŇOVÁ, E. a kol. *Financie a mena*. Bratislava: IURA Edition, 2007. 392 s. ISBN 80-8078-031-5
3. KOLEKTÍV AUTOROV. *Zákon o účtovníctve - Zákony 2010 I*. Žilina: Poradca, 2010. 224 s. ISBN 977-13-3561-201-5
4. KOLEKTÍV AUTOROV. *Zákony 2010 V. Rozpočtové pravidlá Verejný zákon*. Žilina: Poradca, 2010. 408 s. ISBN 977-13-3561-210-7
5. KOVALČÍKOVÁ, A. - KORDOŠOVÁ, A. *Účtovníctvo rozpočtových organizácií, príspevkových organizácií a obcí*. Bratislava: IURA Edition, 2008. 326 s. ISBN 978-80-8078-221-4
6. MIHALEOVÁ, S. a kol. *Aktuálna príručka účtovníctva organizácií verejného rozpočtu, samosprávy a tretieho sektora*. Bratislava: Verlag Dashofer, 2006. 2010 s.
7. MPSVaR SR: *Metodický pokyn pre rozpočtové a príspevkové organizácie*. Bratislava: Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
8. ŠpMNDaG. *Rozpočtové pravidlá vybranej organizácie*. 2008.
9. ŠpMNDaG. *Rozpočtové pravidlá vybranej organizácie*. 2009.
10. ŠpMNDaG. *Informácie o organizácii*. 2010.
11. VALENT, J. *Zrušovanie rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií*. In: Verejná správa, roč. 2006, č. 4.
12. ZÁKON č. 13/2002 Z. z. o podmienkach premeny niektorých rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií na neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby (transformačný zákon) a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení neskorších predpisov.
13. ZÁKON č. 523/ 2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
14. ZÁKON č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
15. ZÁKON NR SR 567/1992 o rozpočtových pravidlách Slovenskej republiky

16. ZÁSADY pri zostavovaní návrhu rozpočtu finančného plánu vybranej organizácie.
17. ZÁSADY rozpočtového hospodárenia vybranej organizácie.